

IV этап XXVII Рэспубліканскай алімпіяды школьнікаў
па беларускай мове і літаратуры

Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры

ДАВЕДКІ

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	3	5	5	4	5	5	8	10	6	4	55

Дзяржынск, 2011 г.

11 клас

Варыянт 1

Заданне 1

Балець – болеть – ЛЗ супадае (1. Адчуваць боль, турбаваць (душа баліць за...), 2. Хвалявацца за поспехі каманды, спартсмена).

Абзадачыць – абзадачыць – ЛЗ не супадае (бел. 1. Даць задатак за што-н., 2. Абмеркаваць, вырашыць значную справу; руск. – 1. Збянтэжыць, 2. Даць задачу, заданне).

Абразок – образок – ЛЗ не супадае (бел. 1. Малюнак Бога або святога, 2. Жанр лірычных мініяцюр; руск. – памянш. Абраз, ікона).

Заданне 2

айкідо японск.
адсотак польск.
анлайн англ.
рэзюмэ франц.
аўра грэч.

гастарбайтар нямецк.
графіці італ.
барбекю франц.
кунг-фу кітайск.
капучына італ.

Заданне 3

Каментарый: лінгвістычны каментарый абавязковы і можа вар'іравацца.

смайлік суфіксальны сп-б: англ. слова **смайл** + суф. **-ік-**

суперхіт прыставачны: лац. слова **супер** + англ. слова **хіт**

КВЗ-шнік суфіксальны //суфіксацыя + абрэвіяцыя: літарная абрэвіатура + суфіксы **-шн-**, **-к-**

кредытка сцяжэнне: **кредытная картка**

FM-станцыя складанне: **запазычаная літарная абрэвіатура + спрадвечнабеларускае слова**

Заданне 4

Каментарый: Інтэрпрэтацыя можа быць рознай, але абавязкова павінна адлюстроўваць нацыянальна-культурны або гістарычны аспект.

лац.	бел.	каментарый
<i>Neto solus satis sapit</i> (Адзін чалавек не можа быць дастаткова разумным)	<i>Адна галава добра, а дзве яшчэ лепш</i>	У лацінскай прыказцы адлюстраваны культ дэмакратычнага, агульнага вырашэння пытанняў, распаўсюджаны ў антычных гарадах-полісах. Беларуская прыказка дэманструе падобны прынцып абшчыннасці.

лац.	бел.	каментарый
Aurora musis amica est (Аўрора – сяброўка музам)	Думай звечара, а рабі зрання.	У лацінскай прыказцы пададзены імя рымскай багіні ранішняй зары і муз, што адлюстроўвае антычны політэізм, а таксама культ мастацтва.
Malo cum Platone errare, quam cum alis recte sentire (Лічу за лепшае памыляцца з Платонам, чым правільна думаць з іншымі людзьмі)	Лепей з разумным згубіць, чымся з дурнем знайсці.	У лацінскай прыказцы ёсць уласнае імя рымскага мудраца Платона. Беларуская ж прыказка адлюстроўвае народнае, сялянскае ўяўленне аб розуме, таму яна мае выразную размоўную стыльвую афарбоўку.
Demittere aliquem ad imos manes (Адправіць кагосьці ў царства ценяў)	Адправіць на той свет.	І ў лацінскай, і ў беларускай прыказках – міфалагічныя ўяўленні старажытных людзей аб іншым свеце.
Aethiorem lavare (Мыць эфіопа)	Чорнага сабаля не вымые ні мыла, ні вада.	Эфіоп у лацінскай прыказцы – гэта адлюстраванне заваёўных паходаў рымлян у Афрыку і іх знаёмства з людзьмі іншай расы. Беларуская прыказка "скарыстала" вобраз звыклай жывёлы адпаведнай афарбоўкі.

Заданне 5

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: гістарычна-культуралагічны, гістарычна-філалагічны.

Як адзначаюць даследчыкі, назіраецца тэндэнцыя размежавання раўнапраўных і нераўнапраўных сэнсавых адносін паміж часткамі падобных складаных спалучэнняў. Калі ёсць гісторыя культуры, гісторыя літаратуры, эканамічная геаграфія, эканамічная статыстыка і інш., то мова прапануе адпаведныя мадэлі, у якіх і фіксуецца раўнапраўны характар адносін: гісторыка-культурны, гісторыка-літаратурны, эканоміка-геаграфічны, эканоміка-статыстычны і г.д. Калі ж спалучаюцца раўнапраўныя паняцці, гэта адпаведным чынам адлюстроўваецца пры дапамозе пэўных формаў: гістарычна-культуралагічны (гісторыя і культуралогія), гістарычна-філалагічны (гісторыя і філалогія).

Таму менавіта на гэтых факультэтах, калі за аснову ўзяць названую моўную тэндэнцыю, ёсць магчымасць рэалізаваць сябе ў некалькіх напрамках прафесійнай дзейнасці.

Заданне 6

КАМЕНТАРЫЙ:

Эфект камізму ў імправізацыі на вядомую казку ствараецца праз ужыванне аманімічнай пары *жаба¹ – жаба²*:

Жаба¹ – бяхвостая чатырохногая земнаводная жывёліна з бародаўчатай слізкай скурай бурага колеру (гераіня казкі, якую і павінен быў адшукаць Іван-царэвіч).

Жаба² – (мед. устар.) ангіна; •Грудная жаба – сардэчная хвароба, якая суправаджаецца моцным болем у грудзях; стэнакардыя.

Другое значэнне паспрыяла таму, што спалучэнне *жаба задавіла* (некарэктны варыянт ад *жабо душыць*) выкарыстоўваецца як устойлівая размоўная формула з адмоўнай канатацыяй: фразеалагічны сінонім скупасці, прагнасці; метафарычнае абазначэнне стану чалавека, які сумняваецца ў абгрунтаванасці выдаткаў або плануемага ўчынку.

Заданне 7

Стыль (1 бал)	Тып (1 бал)	Сродкі і тып сувязі (4 балы)
публіцыстычны	апавяданне + разважанне	

<p>...Вясна, лета, восень, зіма... За імі – зноў: вясна, лета, восень, зіма... Падае ў зямлю зерне – новае насенне... Зеленеюць дрэвы, кусты і жаўцеюць, скідваюць з сябе лісце... Прылятаюць з выраю птушкі і адлятаюць у вырай... Святло – цемра, дзень – ноч... І зноў: святло – цемра, дзень – ноч... Узыходзіць сонца і заходзіць... І ўсё гэта, увесь гэты кругазварот, дзеля чаго? Няўжо толькі дзеля таго, каб жыў я? А я ... Дзеля чаго жыву я?.. Каб расказаць, што да мяне жылі ўжо людзі? А можа... Зусім дзеля іншага? Чаго?</p> <p style="text-align: right;">(Паводле Б. Сачанкі)</p>	<p>Тып – змешаная сувязь: ланцужковая + паралельная + далучальная.</p> <p>Сродкі сувязі: словы адной лексіка-семантычнай і тэматычнай групы, сінонімы, антонімы, паўторы, займеннікі, злучнікі, мадальныя словы, непаўната сказаў, сінтаксічны паралелізм.</p>
<p><i>Дзеля чаго жыву я?..</i></p> <p>Каб _____</p> <p>Каб _____</p> <p>Каб _____</p> <p>(2 дадатковыя балы: ацэньваецца арыгінальнасць і глыбіня)</p>	

Заданне 8

ПРАВИЛЬНЫ АДКАЗ: 1-В, 2-А, 3-Б, 4-Г, 5-Д.

АБГРУНТАВАННЕ:

У якасці абгрунтавання могуць быць прыведзены наступныя аргументы.

Назвы двух цыклаў арыентуюць на мінуўшчыну – “Старая Беларусь” і “Старая спадчына”. Аднак слова “спадчына” ў другой назве паказвае на “актуальнасць” былога, на выкарыстанне гэтай спадчыны. Такім чынам, найбольш адпаведны эпіграф – Д.

Акрамя таго, сярод прыведзеных апіграфаў толькі адзін належыць беларускаму аўтару – Янку Купалу, а змест купалаўскіх радкоў найлепш адпавядае паняццю “Старая Беларусь”. “Глыбокае слова” і “Думы” – паняцці аднаго семантычнага поля.

Назва раздзела “Малюнкi і спевы” арыентуе на вобразна-выяўленчы паказ рэалій жыцця, чаму адпавядае змест эпіграфа з А. Фета.

Вучні могуць прыводзіць і іншую аргументацыю, грунтуючыся на сваім чытацкім досведзе і творчай інтуіцыі.

Заданне 9

ПРАВИЛЬНЫЯ АДКАЗЫ:

- Лірыка, Максім Багдановіч, Максім Багдановіч, кветка васілька / васілёк.
- Генрых Далідовіч, Генрых Далідовіч, лось/ласяня (Губаты), апавяданне.
- драма, Іван Луцэвіч, “Паўлінка”, Паўлінка.

Заданне 10

ПРАВИЛЬНЫ АДКАЗ:

Прайшла *нядзеля*, і другая –
Час *не стаіць* і не чакае.
Ўжо хата *новая* гатова,
Прыбраны трэскі ўжо і *дровы*;
Над белым дахам, як *карона*,
Красуе *комінак* чырвоны;
Прыветна *вокны* пазіраюць, –
Ну, добры *выгляд* хата мае,
Яна і *цешыць*, здавальняе.

Сюды сямейка *перабралась*
І *гэта* хата паказалась
Пасля зямлянкі *проста* раем.
— Хоць хату добрую, а *маем*, –
Не тое *цеснае* скляпенне! –
Казала *маці* ў здавальненні.

КАМЕНТАРЫЙ:

Прапануецца наступная шкала ацэнкі: правільна ўзноўлена 15 радкоў – **4 балы**, 12–14 радкоў – **3 балы**, 8–11 радкоў – **2 балы**, 4–7 радкоў – **1 бал**, менш за 4 радкі – **0 балаў**.

Відавочныя грубыя памылкі, якія паказваюць на неразуменне тэксту і ягонай вобразнай прыроды, даюць падставы для зніжэння выніковага бала.